

Szomszédolás az Unitárius könyvtárban

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülete Szomszédolásának életre hívói 2005-ben – immár húsz esztendővel ezelőtt – azzal a céllal indították útjára a programsorozatot, hogy az EKE tagkönyvtárainak munkatársai egy-egy gyűjteményt felkeresve nagyrészt kötetlen program keretében bővíthessék szakmai ismereteiket és a munkatársi kapcsolatokat.

Idén novemberben két év szünet után hirdetett meg az EKE elnöksége Szomszédolás programot, melyhez egy igazán különleges és egyedi fővárosi gyűjteményt, a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének könyvtárát és levéltárát választották, melyek terei a közelmúltban újultak meg. Az unitáriusoknál tett látogatást követően az Országgyűlési Könyvtár és annak néhány éve megnyílt Ghyczy Ignác Kiállítóterének megtekintése szerepelt a programban.

Baranya Péter, az EKE elnökének meghívójában a Szomszédolást némileg újragondolva így fogalmazott: „A programsorozat jó alkalmat teremt, hogy megtekinthessünk olyan gyűjteményeket, ahová ritkán jutunk el. Megismerhessük a kollégák munkáját, a könyvtári jó gyakorlatokat. Programunkat meghirdetjük a világi könyvtárosok számára is. Így ők bepillantást nyerhetnek az egyházi könyvtárak világába, és lehetőség lesz az egyházi és világi könyvtárosok közötti kapcsolatok kialakítására.”

Az esemény nagyszámú érdeklődőt vonzott, akik 2025. november 13-án délelőtt a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete Nagy Ignác u. 2–4. szám alatt található székházának Szervét Mihály Egyházi Kulturális Központjában vehettek részt a nap előadásain.

Elsőként **Elekes Botond** unitárius főgondnok köszöntötte a résztvevőket, és közvetlen, személyes hangon szólt egyházuk, intézményeik helyzetéről, múltjáról és jelenéről.

Őt **Baranya Péter**, az EKE elnöke követte, aki szintén köszöntötte a jelenlévőket, s megköszönte a házigazdának a vendéglátást. A Nagy Ignác utcai unitárius központ története a dualizmus korának éveibe, a ma ismert Budapest kialakulásának idejébe nyúlik vissza. Ekkor érkezett a fővárosba az az aránylag népes unitárius közösség, melynek otthonra volt szüksége hitélete gyakorlásához. A Pesti Napló 1869-es évfolyamában olvassuk: „Pesten mostan már leginkább a minisztériumok hivatalnokai között, mintegy 70 unitárius tartózkodik állandólag”. Az erdélyi kormánytisztviselők, képviselők, mesteremberek és családjaik alkotta közösség első nagyszabású és nagy társadalmi visszhangot keltő eseménye a fővárosban Ferencz József kolozsvári unitárius lelkész 1869-es unitárius istentisztelete volt. Ezen az eseményen a kolozsvári *Keresztény Magvető* című lap beszámolója szerint „számosan jelentek meg a más hiten levők közül is, és többnyire mind tudományos, írói emberek.

Elekes Botond

Béres-Muszka Ibolya

Török Karola

A nagy lelkesedéssel előadott alkalmi beszéd rendkívüli hatást idézett elő. Néhány év múlva, 1876-ban megalakult a Budapesti Unitárius Egyházközség, s a Fővárosi Tanács 1883-ban 600 négyszögöles telket adományozott az unitárius templom megépítésére. Ezen a telken épült fel 1890-re a Pecz Samu által tervezett többemeletes, többfunkciós épületkomplexum, a „templomos ingatlan” mely ma is otthont ad a belvárosi unitárius gyülekezetnek és az egyházkerület intézményeinek.

A templom és intézményei, benne a Magyar Unitárius Egyház könyvtárának és levéltárának történetét a könyvtár munkatársai: **Béres-Muszka Ibolya** és **Török Karola** mutatták be a Szomszédolás résztvevőinek vetített képes előadás keretében, melyből az unitáriusok, az egyetlen magyar gyökerű felekezet és intézményei szép, ám viszontagságos, kényszerű

újrakezdésekkel tarkított történetét ismerhettük meg. Felidéztek az Erdélyi Unitárius Egyház megalapítója és első püspöke, Dávid Ferenc (1520–1579) alakját, valamint az unitáriusok történetében döntő eseményt is: az 1568-ban tartott Tordai Országgyűlést, ahol a világon elsőként foglalták törvénybe a vallás- és lelkiismereti szabadságot.

A könyvtár múltjáról a kollégák elmondták, a budapesti unitárius jelenlét kezdeteitől, 1882 óta folyamatos volt a gyűlekezetben az értékmentés és a könyvgyűjtés, ám könyvtárról csak a következő évszázad harmincas éveitől beszélhetünk.

Az 1930. szeptember 14-én megnyílt egyházközségi közkönyvtár rendezését idősebb László Gyula, az ismert régész, történész édesapja végezte. A gyűjtemény ekkor 6-7000 kötetből és iratból állt. Jelentős adomány került a gyűjteménybe Szent-Iványi Sándor kolozsvári lelkész révén, aki amerikai tanulmányútja során számos korszerű teológiai művet szerzett be, melyeket a könyvtárnak adományozott.

A könyvtár hamarosan több régikönyvvel is gyarapodott, köztük igazi ritkaságokkal. Ma több mint 150 RMK-kötet található a gyűjteményben.

A folyamatos gyarapodásnak a II. világháború vetett véget. Az ostrom során az épületet bombatalálat érte, a könyvtárban tűz pusztított, melyben sok kötet elpusztult, más könyvek elkallódtak. Az 1970-es évekig kellett várni a gyűjtemény feléledésére, mely dr. Kaplayné Shey Ilona könyváros felügyelete alatt történt.

Az 1990-es rendszerváltást követően mind a könyvtár, mind a levéltár megerősítette nyilvános jellegét. 2014-ben a könyvtár és a levéltár újabb helyiségekkel, 2024-ben pedig akadálymentes olvasóteremmel bővült. Szintén a 2014-ben döntöttek arról is, hogy a könyvtár és a levéltár Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény néven folytatja működését.

Az előadások után a résztvevők felkeresték a Budapesti Unitárius Egyházközségnek az épület központjában található otthonát, a Pecz Samu tervezte neogótikus templomot, mely Budapest egyik kiemelkedő építészeti emléke. Majd a közös ebéd után a könyvtár munkatársai a könyvtár és levéltár tereiben kalauzolták a megjelenteket.

Az újraindult Szomszédolás sorozat első alkalmá nagy-szerűen sikerült, a szervezők és a házigazdák rendkívül tartalmas és színvonalas programot biztosítottak a résztvevők számára.

Végül szeretnénk olvasóink figyelmébe ajánlani az unitariuskultura.hu weboldalt, ahol a Magyar Unitárius Egyházról, valamint a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjteményéről tovább tájékozódhatunk, és a nagy gonddal létrehozott oldal Tudástárában számos, unitáriusokhoz kötődő elektronikus dokumentumot böngészhetünk.

Ezután következett a nap második helyszíne, az Országgyűlési Könyvtár felkeresése, melyhez érdekes átvezetést jelentett annak az összefüggésnek a felidézése, hogy a Nagy Ignác utcai unitárius templom faberendezései ihlették a valamivel később elkészült Országház hasonló alkotásait.

Az Országháznál az Országgyűlési Könyvtár munkatársai fogadták a Szomszédolás résztvevőit, majd az épületben tett rövid séta után a Nagy Miklós terem-ben hallgathatták meg a könyvtár és különgyűjteményeinek történetét. **Villám Judit** és munkatársai ezután a könyvtár olvasótereiben, majd a Ghyczy Ignác Kiállítótérben tartottak vezetett sétát.

A Szomszédolás másik helyszínéhez kapcsolódóan pedig érdemes felkeresni az Országgyűlési Könyvtár Ghyczy Ignác Emlékoldalát, ahol Ghyczy Ignác életrajzáról, könyvhagyatékáról és a nevét viselő kiállítótérrel található gazdag képanyaggal illusztrált részletes ismertetés.

<https://www.parlament.hu/web/150-eves-evfordulo/nyitolap>

FLIER GERGELY

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola
Könyvtára